

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

Робоча програма навчальної дисципліни

«Китай та країни Східної Азії у світовій політиці»

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 0302 «Міжнародні відносини»

напрямок 6.030205 «Країнознавство»

освітня програма «Країнознавство»

спеціалізація –

вид дисципліни за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

(Укладач: канд.іст.наук, доц. Тумаков О. І.)

2019/ 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“ 28 ” серпня 2018 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Тумаков Олександр Іванович, канд. іст. наук, доц.,
доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Протокол від “ 28 ” серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

(підпис) Парфіненко А. Ю.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ 28 ” серпня 2018 року № 1

Голова методичної комісії _____

(підпис) Григорова-Беренда Л. І.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програму курсу «Китай та країни Східної Азії у світовій політиці» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів IV курсу факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу за напрямом 6.030205 «Країнознавство».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Основною **метою** навчального курсу є ознайомлення студентів-бакалаврів з еволюцією системи міжнародних відносин, що відбувалася протягом XX – початку XXI ст., сучасними зовнішньополітичними стратегіями країн Східної Азії, пріоритетними напрямками їхньої зовнішньої політики.

1.2. Основні **завдання** вивчення дисципліни полягають у висвітленні місця Китаю та країн Східної Азії на міжнародній арені в умовах постбіполярного світу, чинників, що сприяли еволюції їхньої зовнішньої політики у другій половині XX – на початку XXI ст., найважливіших зовнішньополітичних ініціатив країн регіону, взаємовідносин України з державами Східної Азії на сучасному етапі тощо.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / <u>за вибором</u>	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-й
Семестр	
8-й	-й
Лекції	
24 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	год.
Лабораторні заняття	
–	год.
Самостійна робота	
42 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких **результатів** навчання:

- бути спроможними до сприйняття міжнародної інформації та її узагальнення;

- вміти розуміти та аналізувати значимі процеси, що відбуваються у сучасних міжнародних відносинах за участю країн Сходу, та прогнозувати їх можливий розвиток;
- навчитись логічно, аргументовано і чітко викладати свою думку, як усно, так і письмово;
- бути спроможними до саморозвитку, до постійного підвищення своєї професійної кваліфікації;
- усвідомлювати соціально-політичну значимість своєї професії, бути мотивованим до виконання професійної діяльності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Китай і країни Східної Азії в міжнародних відносинах колоніальної епохи

Тема 1. Вступ до курсу. Традиційна система міжнародних відносин на Далекому Сході, «китайський світовий порядок» («Pax Sinica»). Концепція імператорської влади в Китаї. Система номінального васалітету в китайських зовнішньополітичних традиціях. Формування «китайського світопорядку» на Далекому Сході в XV–XVIII ст. Експедиції адмірала Чжен Хе та їхні результати. Завойовницькі походи династії Цин (кінець XVII – XVIII ст.) і відновлення кітасценістської системи міжнародних відносин у Східній Азії. Джерела і література до курсу.

Тема 2. Політика самоізоляції країн Східної Азії та її крах. Перші контакти країн Східної Азії з Заходом і перехід до політики самоізоляції. Початок самоізоляції Японії. Перехід Китаю до самоізоляції. Корея і зовнішній світ у XVII – середині XIX ст.

Насильницьке «відкриття» країн Східної Азії Заходом. Західні країни і Китай наприкінці XVIII – першої третини XIX в. «Опіумні» війни і крах політики самоізоляції. Захід і Японія наприкінці XVIII – першій половині XIX в. Насильницьке «відкриття» країни та його наслідки. Особливості «відкриття» Кореї для зовнішнього світу.

Міжнародне становище Китаю у другій половині XIX – на початку XX століття. Крах «Pax Sinica». Перетворення Китаю в напівколонію.

Японія в системі міжнародних відносин кінця XIX – початку XX століття. Ліквідація системи нерівноправних договорів. Формування японської колоніальної імперії.

Корея в міжнародних відносинах кінця XIX - початку XX століття

Розділ 2. Країни Східної Азії у Версальсько-Вашингтонській системі міжнародних відносин (1919–1945 рр.).

Тема 3. Завершення Першої світової війни і формування нового світового порядку. Рішення Версальської і Вашингтонської конференцій з проблем Східної Азії.

Монголія на шляху до незалежності. Проголошення МНР. Міжнародно-правовий статус МНР в 1924–1946 рр.

Китай у міжнародних відносинах 20–30-х років XX ст. Боротьба проти японської агресії.

Японія у міжнародних відносинах 20–30-х років XX ст. Японія і країни Заходу. Японсько-радянські відносини у 1918–1945 рр. Участь Японії в військовій інтервенції проти Радянської Росії. Японсько-радянські відносини в 1925–1941 рр. Японо-китайські відносини в 30-і – середині 40-х років XX ст. Японська агресія в Північно-Східному Китаї. Утворення держави Маньчжоу-го. Японсько-китайська війна 1937–1945 рр.

Тихоокеанська війна і крах Японської імперії. Зближення Японії з державами фашистського блоку в кінці 1930-х років. Вступ Японії в Другу світову війну. Японська агресія в Південно-Східній Азії (грудень 1941 – літо 1942 рр.). Перелом в ході Тихоокеанської війни і поразка Японії.

Розділ 3. Китай та країни Східної Азії в Ялтинсько-Потсдамській системі міжнародних відносин (1945–1991 рр.).

Тема 4. Китай і країни Східної Азії в умовах розгортання «холодної війни» і розбудови біполярного світу (1945 – початок 1960-х рр.). Геополітичний ландшафт Східної Азії після закінчення Другої світової війни. Виникнення тайванської проблеми. Розкол Кореї. Корейська війна 1950–1953 рр. Проблема мирного врегулювання з Японією. Сан-Франциська конференція 1951 р.

Становлення зовнішньої політики КНР. Епоха «великої дружби» в китайсько-радянських відносинах. Тайванський криза 1958 р. Китайсько-індійський військовий конфлікт 1962 р.

Японсько-американські і японсько-радянські відносини в 50-ті – на початку 60-х років XX ст.

Тема 5. Китай і країни Східної Азії в міжнародних відносинах 1960–1980-х років.

Китайсько-радянські відносини в 60–80-ті роки XX ст. Китай і країни Заходу. «Пінг-понгова» дипломатія Пекіна і нормалізація відносин зі США. Китайсько-в'єтнамські відносини. «Соціалістична війна» 1979 р.

Японія на міжнародній арені в 60–80-ті роки XX ст. Японо-китайські та японо-радянські відносини у 60–80-ті роки XX ст.

Монголія на міжнародній арені у 60-80-ті роки XX ст.

КНДР і РК на міжнародній арені. Проблема об'єднання Кореї в 60-80-ті роки XX ст.

Розділ 4. Китай та країни Східної Азії у постбіполярній системі міжнародних відносин (90-ті роки XX – початок XXI ст.).

Тема 5. Геополітичні інтереси та зовнішня політика Китаю та Японії. Місце Китаю у сучасній системі міжнародних відносин. Основні пріоритети зовнішньої політики. Китайсько-американські відносини. Відносини із Росією. Китай у Шанхайській організації співробітництва. Проект «Економічний пояс Шовкового шляху» у сучасних стратегіях зовнішньої політики КНР. Українсько-китайські відносини на сучасному етапі. Тайванська проблема: сучасний стан.

Місце Японії у сучасній системі міжнародних відносин. Основні пріоритети зовнішньої політики. Взаємовідносини зі США та країнами Євросоюзу. Японія і країни Південно-Східної Азії. Проблема «північних територій» у взаємовідносинах із Росією. Японсько-українські відносини.

Територіальні суперечки у Східній та Південно-Східній Азії. Проблеми Південно-Китайського моря.

Тема 6. Монголія та держави Корейського півострова у сучасних міжнародних відносинах. Монголія на міжнародній арені наприкінці XX – на початку XXI ст. Основні пріоритети зовнішньої політики. Відносини з Росією та Китаєм.

КНДР у сучасному світі. Основні пріоритети зовнішньої політики. Ядерна програма Пхеньяна та її реалізація. Республіка Корея в постбіполярній системі міжнародних відносин. Міжкорейський діалог і проблеми регіональної безпеки.

Україна та країни Східної Азії на початку XXI ст.: основні пріоритети зовнішньої політики.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п/с	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Китай і країни Східної Азії в міжнародних відносинах колоніальної епохи						
Разом за розділом 1	16	4	4			8
Розділ 2. Країни Східної Азії у Версальсько-Вашингтонській системі міжнародних відносин (1919–1945 рр.)						
Разом за розділом 2	22	6	6			10
Розділ 3. Китай та країни Східної Азії в Ялтинсько-Потсдамській системі міжнародних відносин (1945– 1991 рр.)						
Разом за розділом 3	22	6	6			10
Розділ 4. Китай та країни Східної Азії у постбіполярній системі міжнародних відносин (90-ті роки XX – початок XXI ст.)						
Разом за розділом 4	30	8	8			14
Усього годин	90	24	24			42

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Т. 1. Китай і країни Східної Азії в міжнародних відносинах колоніальної епохи	
	1.1. Традиційна система міжнародних відносин на Далекому Сході, «китайський світовий порядок»	2
	1.2. Політика самоізоляції країн Східної Азії та її крах. Японія та Китай в системі міжнародних відносин кінця XIX – початку XX століття	2
	Т. 2. Країни Східної Азії в умовах Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин (1919–1945 рр.)	
	2.1. Японія та Китай в умовах формування нового світового порядку. Рішення Версальської і Вашингтонської конференцій з проблем Східної Азії.	2
	2.2. Японія та Китай у міжнародних відносинах 20 – 30-х років XX століття	2
	2.3. Країни Східної Азії у роки Другої світової війни	2
	Т. 3. Китай та країни Східної Азії в Ялтинсько-Потсдамській системі міжнародних відносин (1945–1991 рр.)	
	3.1. Китай і країни Східної Азії в умовах розгортання «холодної війни» і розбудови біполярного світу (1945 – початок 1960-х років)	2
	3.2. Китайсько-радянські відносини в 60–80-ті роки XX ст. Китай і країни Заходу.	2
	3.3. Країни Східної Азії на міжнародній арені в 60–80-ті роки XX ст.	2

	Т. 4. Китай і країни Східної Азії у постбіполярній системі міжнародних відносин (90-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.) 4.1. Геополітичні інтереси та зовнішня політика Китаю на сучасному етапі 4.2. Місце Японії у сучасній системі міжнародних відносин 4.3. Монголія та держави Корейського півострова у сучасних міжнародних відносинах 4.4. Україна та країни Східної Азії на початку ХХІ ст.: основні пріоритети зовнішньої політики	2 2 2 2
	Разом	24

5. Завдання для самостійної роботи:

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання додаткової літератури за розділами 1-4 (4 год. на 1 тему)	24
2	Підготовка до практичних занять (підготовка виступів та презентацій)	18
	Разом	42

6. Індивідуальні завдання

(не передбачено навчальним планом)

7. Методи контролю: співбесіда на семінарських заняттях, тестування, екзамен.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзамен	Сума
Поточний контроль самостійної роботи на семінарських заняттях				Тестування	Разом	
Т. 1	Т. 2	Т. 3	Т. 4	Т. 5-6	60	40
5	10	15	18	12		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

Белокреницкий В. Я. Восток в международных отношениях и мировой политике. Москва: Восточный университет, 2009. 292 с.

История международных отношений: В 3-х тт. / Под ред. А. В. Торкунова, М. М. Наринского. Т. 2: Межвоенный период и Вторая мировая война. Москва: Аспект Пресс, 2012. 496 с.; Т. 3: Ялтинско-Потсдамская система. Москва: Аспект Пресс, 2018. 552 с.

Міжнародні відносини та світова політика / Кер. авт. колективу В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.

Міжнародні відносини ХХ століття: Навчальний посібник / О. А. Коппель, О. С. Пархомчук, 4-е видання. Київ.: ФАДА, ЛТД, 2009. 256 с.

Современные международные отношения: Учебник / Под ред. А. В. Торкунова, А. В. Мальгина. Москва: Аспект Пресс, 2012. 584 с.

Тумаков А. И., Чижов А. П. Новейшая история стран Восточной Азии (1945 — 2000 гг.): Учебное пособие. Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2001. 180 с.

Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин: підручник / В. А. Манжола, В. Ю. Константинов, С. В. Андрущенко та ін.; кер.авт.кол. В. А. Манжола; за ред. Л. В. Губерського. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2008. 512 с.

Допоміжна література

Азия и Африка в современной мировой политике. Сборник статей. Москва: ИМЭМО РАН, 2012. 203 с.

Актуальные проблемы глобализации: Круглый стол «МЭиМО» // Мировая экономика и международные отношения. 1999. № 4. С.37-52; № 5. С.41-57.

АСЕАН в начале XXI века. Актуальные проблемы и перспективы. Москва: ИД «Форум», 2010. 368 с.

Белокреницкий В. Я. Восток на рубеже веков – некоторые итоги и перспективы развития // Восток. 2001. № 5. С. 66–88; № 6. 57–70.

Бжезинский З. Великая шахматная доска (Господство Америки и его геостратегические императивы). Москва: Международные отношения, 2010. 256 с. Режим доступа: <http://www.lib.ru/POLITOLOG/AMERICA/bzhezinskij.txt> .

Бжезинский З. Выбор: мировое господство или глобальное лидерство. Москва: Международные отношения , 2005. 288 с.

Борисова А. «Зарубежные китайцы» // Азия и Африка сегодня. 2002. № 5. С. 28-32.

Васильев Л. С. История Востока: В 2-х т.: Учеб. по спец. «История». 6-е изд., испр. и доп. Т. 2. Москва: Издательство Юрайт, 2013. 788 с.

Васильев Л.С. История религий Востока: [Учебное пособие для вузов]. 3-е изд. Москва: Кн. дом “Университет”, 1998. 368 с.

Васильев Л. С. Законы эволюции и проблемы человечества. Москва: Изд. дом Высшей школы экономики, 2011. 57 с.

Ваххабиты XVIII—XX века: Историческое исследование. Москва: Монолит-Евролинц-Традиция, 2002. 298 с.

Глобалистика. Международный междисциплинарный энциклопедический словарь / Гл. ред.: И. И. Мазур, А. Н. Чумаков; Центр научных и прикладных программ «ДИАЛОГ». Москва-СПб.-Нью-Йорк: «ЕЛИМА», «Питер». 2006. 1100 с.

Глобалистика. Энциклопедия. М.: Радуга, 2003. 1328 с.

Глобальні проблеми світового розвитку: Навч. посібник. Харків, 2015. 255 с.

Глобальные вызовы, угрозы и опасности современности / Под ред. А.В. Возженикова. Москва: РАГС, 2008. 222 с.

Глобальные проблемы человечества. Коллектив авторов / Под ред. И. Новиковой. Москва: Изд-во МГУ, 2006. 264 с.

Головченко В. І., Рубель В. А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.). Київ: «Либідь», 2010. 520 с.

Дацышен В. Г. Новая история Китая. Благовещенск : изд-во БГПУ, 2004.

Дзасохов А. С. Становление и эволюция постколониального мира. Вторая половина XX века. Москва: Международные отношения, 1997. 300 с.

История Востока: В 6 т. – Т. 5: Восток в новейшее время: 1914–1945 гг. Москва: ИФ «Восточная литература» РАН, 2006. 717 с.; Т. 6: Восток в новейший период (1945–2000 гг.). Москва: ИФ «Восточная литература» РАН, 2008. 1045 с.

История Китая / Под ред. А. В. Меликсетова. 2-е изд. Москва: Изд-во МГУ, Изд-во "Высшая школа", 2002. 736 с.

История Кореи (Новое прочтение) / Под ред. А. В. Торкунова. Москва: МГИМО (Университет); РОСПЭН, 2003. 430 с.

История Японии. Т. 1: С древнейших времен до 1868 г. / Отв. ред. А. Е. Жуков. Москва: Ин-т востоковедения РАН, 1998. 659 с.

История Японии. Т. 2: 1868–1998 / Отв. ред. А. Е. Жуков. Москва: Ин-т востоковедения РАН, 1998. 703 с.

Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти: Навчальний посібник. Київ: Либідь, 2009. 352 с.

Козицький А. М. Новітня історія Азії та Африки: Навч. посібник. Львів: Афіша, 2005. 430 с.

Крушинський В. Ю., Манжола В. А. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин: факти, події, коментарі. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2010. 208 с.

Кузнецов И. Д., Навлицкая Г. Б., Сырицын И. М. История Японии. Москва : Высшая школа, 1988. 432 с.

Курбанов С. О. Курс лекций по истории Кореи: с древности до конца XX в. СПб.: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2002. 628 с.

Мак-Клейн Дж. Япония. От сёгуната Токугавы – в XXI век / Пер. с англ. Москва: АСТ: Астрель, 2006. 932 с.

Непомнин О. Е. История Китая. XX век. Москва: ИВ РАН, Крафт+, 2011. 736 с.

Непомнин О. Е. История Китая: Эпоха Цин. XVII – начало XX века. Москва: Вост. лит., 2005. 712 с.

Никифоров В.Н. Очерк истории Китая (II тысячелетие до н. э. - начало XX столетия). Москва: Инст. Дальнего Востока РАН, 2002. 448 с.

Новейшая история стран Азии и Африки, XX век: Учебник: В 3 ч. / Под ред. А. М. Родригеса. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001.

Политическая история государств Азии и Северной Африки, XX век: Учебное пособие для вузов: В 2-х т. Москва: Магистр, 1996.

Совастеев В. В. Очерки истории Японии. От Токугава Иэясу до Хасимото Рютаро. - Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 2008. 293 с.

Страны Востока: социально-политические, социально-экономические, этноконфессиональные и социокультурные проблемы в контексте глобализации. Памяти А.М. Петрова. Москва: ИВ РАН, Центр стратегической конъюнктуры, 2012. 282 с.

Тихонов В. М., Кан Мангиль. История Кореи: В 2 т. Т. 1: С древнейших времен до 1904 г. Москва: Наталис, 2011. 533 с.

Тихонов В. М., Кан Мангиль. История Кореи: В 2 т. Т. 2: Двадцатый век / Корея: 1904-1945 гг.; Южная Корея: 1945-1992 гг. Москва: Наталис, 2011. 499 с.

Тумаков А. И. Цивилизации Востока в условиях распада колониальной системы и глобализации // Сравнительная история мировых цивилизаций: учебник для магистров / отв. ред.: И. А. Краснова, И. В. Крючков, С. А. Польская. Ставрополь: Изд-во СКФУ, 2015. С. 269-293. Режим доступа: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/11972/2/tumakov_2.pdf

Яковец Ю. В. Глобализация и взаимодействие цивилизаций. Москва: Экономика, 2003. 441 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

<http://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=606> – дистанційний курс «Історія країн Азії та Африки» (окремі розділи, електронна бібліотека до курсу).